

„Tam, kde som bol, nezapadá slnko,“ hovorí Peter Žaloudek Život medzi malomocnými

Kalaupapa - Sú také miesta, na ktoré človeka privedie životná púť. Ktoré patria len jemu. Sú zdrojom jeho poznania a vykúpenia, kde pravda nadobúda nové hodnoty. Pre Petra Žaloudka sa takýmto miestom poznania stal ostrov Moloka'i.

■ Zuzana KUGLEROVÁ
■ Foto: Peter ŽALOUDEK

Kalawao – kolónia malomocných

Moloka'i patrí do Havajského súostrovia, ktoré vstúpilo do povedomia Európanov v roku 1778. Vtedy zakotvili pri jeho brehoch loď kapitána Jamesa Cooka. Domorodci prijali posádku s poctami. Povestná havajská priateľnosť a srdečnosť pritiahla neskôr na ostrovy novousadlíkov z celého sveta. Ti však okrem civilizácie priniesli so sebou rôzne choroby. Najstrašnejšou z nich bolo malomocenstvo. Domorodí Havajčania túto chorobu nepoznali a nemali proti nej v organizme vypestované protilátky. Mnoho z nich na ňu ochorelo. Preto sa ich kráľ rozhodol, že zriadi pre malomocných kolóniu na ostrove Molokai, v osade Kalawao.

Namiesto pekla raj

Ku koncu devätnásteho storočia bolo Kalawao strašidelné miesto. Okrem špiny a nenávisť sa tu nedalo nájsť nič ľudské. Malomocní žili v hrozných podmienkach, boli agresívni, brutálni voči sebe aj iným. Podmienky

v kolónii sa zmenili až po príchode belgického kňaza Damiána de Veustera, ktorý zasvätil malomocným zvyšok života. Naučil ich ctiť si samých seba. Po päťnástich rokoch v kolónii ochorel na malomocenstvo a zomrel naň. Pochovali ho na miestnom cintoríne, odkiaľ previezli jeho ostatky loďou v roku 1936 do rodného Belgicka. Pri beatifikačnom procese v roku 1995 previezli časť jeho kostí naspäť do hrobu v Kalawau. Vďaka nemu sa miesto, ktoré symbolizovalo peklo na zemi, stalo rajom malomocných.

Po stopách kňaza Damiána

Jediným Slovákom, ktorý na toto zvláštne miesto vkročil, je Peter Žaloudek. Narodil sa v r. 1958 vo Varíne. Neskôr sa s rodičmi presťahoval do Žiliny. Po skončení strednej školy začal študovať teológiu v Bratislave, odkiaľ ho po dvoch rokoch na návrh ŠTB vylúčili. Ukončil si odborné vzdelanie na strednej zdravotnej škole, no zároveň tajne pokračoval v štúdiu teológie. V roku 1983 emigroval do Rakúska. Vstúpil do rehole kapucínov a oficiálne ukončil teologické štúdium v Ríme. Tri roky pracoval ako kňaz vo Viedni.

Severný cíp ostrova Moloka'i je uzavretý neprístupným horstvom, cez ktoré vedie do kolónie malomocných iba jeden chodník.

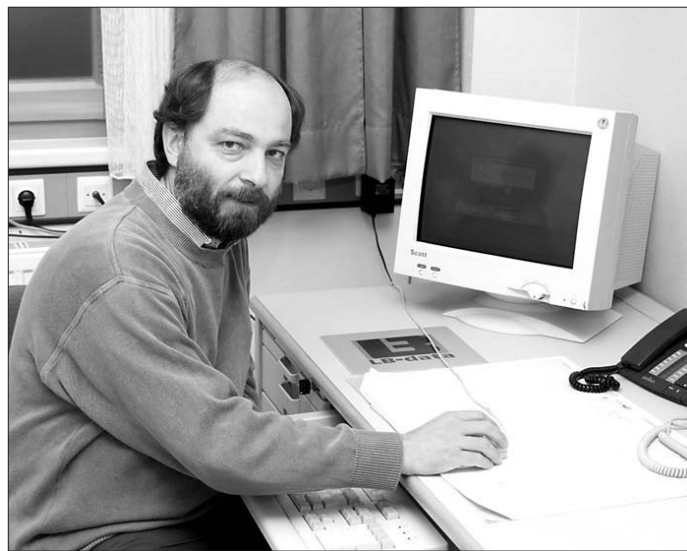
Zvraty osudu však bývajú nečakané a kňaz Peter sa rozhodol pre novú životnú cestu. Rok bojoval o poznanie, či má ďalej zostať kňazom alebo slúžiť Bohu iným spôsobom. Napokon sa vzdal oficiálnej, cirkevnými štruktúrami zavedenej kňazskej služby a oženil sa. Túžba liečiť

ľudské duše v ňom však zostala aj ďalej. Azda to bola práve táto túžba, ktorá ho doviedla do kolónie malomocných. O ostrove Moloka'i sa dozvedel počas štúdií na gymnáziu v Žiline, ako aj o živote a osude Damiána de Veustera. Zatulil navštíviť kolóniu malomocných. Podarilo sa

mu to v roku 1998, kedy si naplánoval mesačnú dovolenku na Havajských ostrovoch. Vtedy si povedal: „Keď som už letel až tak ďaleko, chcem vidieť aj Molokai!“

Vtedy ešte netušil, že na toto miesto sa vráti znova – a nie raz.

Ľudia s nádhernými očami

Zo zážitkov bude Peter Žaloudek dlho čerpať inšpiráciu.

Peter Žaloudek podnikol poslednú cestu na ostrov Molokai vo februári roku 2001. O tom, prečo sa vracia medzi malomocných, nám vyrozprával v exkluzívnym rozhovore.

Aké pocity ste mali, keď ste znovu vkročili do kolónie?

Až k slzám ma dojímali sympatie, ktoré mi malomocní prejavovali. Býval som v dome miestneho kňaza. Večer prišlo k nemu na návštevu niekoľko ľudí. Každý so sebou priniesol nejaké jedlo. Začala sa hostina v priateľskej a radostnej atmosfére. Po nejakej chvíli som sa spýtal: „Čo vlastne oslavujete?“ Ktosi z nich povedal: „Predsa tvoj príchod, že si sa k nám vrátil.“ Bol som z toho úplne hotový.

Doniesli ste si z Kalaupapy množstvo fotografií. Aj napriek tomu, že zachytávajú pre nás nezvyčajné miesto, necítíte z nich strach zo života. Skôr naopak...

Chcel som zachytiť Kalaupapu takú, aká je. Jej obyvatelia

mi dali možnosť nahliadnúť do ich vnútorného sveta, ktorý je veľmi krásny, citlivý a krehký. Počas svojich ciest na Moloka'i som si slúbil, že budem do Kalaupapy posilať všetky vydarené fotografie. To až doteraz robím. Netušil som, že môj fotoaparát urobí službu celkom neznámym ľuďom. Keď som sa chystal na poslednú návštevu, zastavil som sa v meste Hilu. Zašiel som do tamojšieho kostolíka. Na Havaji je zvyk, že každý kňaz pred omšou pozdraví cudzincov. Urobil to aj kňaz v tomto kostole. Opýtal sa ma, čo ma k nim priviedlo. Ja som mu odpovedal: „Idem do Kalaupapy...“ Po omši ma oslovila stará, asi 80-ročná pani, čo sedela predomnou. Keď bola malá, u jej otca zistili malomocenstvo. Poslali ho do kolónie. Od toho času ho nevidela. Dozvedela sa len, že zomrel. Poprosila ma, aby som zistil, kde je pochovaný a aby som jeho hrob odfotil. Pri-

slúbil som jej to. Keď som do kolónie prišiel, začal som listovať v dome kňaza v historickej knižke zomretých, kým som nenašiel meno s poznámkami, z ktorých mi bolo jasné, že sa vzťahujú na otca tej panej. Potom som zašiel na miestny úrad, kde vedú štatistiku o zosnulých. Našli tam to isté meno s tým istým rokom úmrtia. Pri jeho mene bola poznámka, že hrob menovaného bol zničený v roku 1946 veľkou vlnou tsunami. Hrob som odfotil nemožno, zato som poslal tej panej aspoň informácie, čo sa mi podarilo zistiť...

Boli ste v Kalaupape štyrikrát. Čo vás tam stále znovu a znovu ťahá?

Pri prvej návšteve to bol záujem o osobné spoznanie miesta, na ktorom pôsobil hrdina mojej mladosti – páter Damián. Už po prvej návšteve som začal o živote v tejto kolónii konať prednášky za pomoci vlastných diazpozitívov v Rakúsku, Čechách i na Slovensku. Záujem o prednášky ma priviedol k hľadaniu možnosti získať si dlhodobšie povolenie k vstupu do kolónie. Trvalo mi to tri návštevy, kým som si uvedomil, že ma malomocní akceptujú ako blízkeho človeka. Mnohí to prejavili tým, že dovolili, aby som zhotovil ich fotografie. Ich ľudská náklonnosť je pre mňa výrazom ich hlbokého duchovného pohľadu na život. Sú to ľudia s nádherným výrazom v očiach, z ktorých cítiť na jednej strane uzavretosť a rezervovanosť, na druhej strane hlbokú vieru v Boha a nenáročnosť pri výbere životných priorit... Toto je hádam to, čomu by sme sa mohli od nich naučiť...

Malomocenstvo – Hansenova choroba

Malomocenstvo je infekčná choroba, spôsobená baktériami mycobacterium lepre. Volajú ju aj Hansenova choroba podľa nórskeho lekára Hansena, ktorý koncom 19. storočia objavil baktérie, spôsobujúce malomocenstvo. Na Havaji sa používa výraz Hansenova choroba, lebo slovo malomocný znie v ušiach Havajcov ponížujúco a degradujúco. Niekedy používajú tiež havajský výraz mai pake alebo čínska choroba. Na tele malomocného sa objaví biely fľak, ktorý sa postupne zväčšuje do šírky i do hĺbky. V momente, keď napadne nervy, prichádza k odumieraniu tkanív. Tento proces sprevádza hnisanie, krvácanie a nepríjemný zápach. Nakoniec začnú odpadávať kúsky mäsa. Choroba má niekoľko štádií. V poslednom napáda vnútorné orgány. Chorý zomiera na vyhladovanie a vykrvácanie. Pôvod choroby nie je známy. Jej výskyt bol najviac zaznamenaný vo veľmi teplých oblastiach s nedostatčnou hygienou, jednostrannou stravou a zlými sociálnymi podmienkami. Podľa posledných štatistík dnes žije na svete 1,8 milióna registrovaných malomocných. Predpokladá sa, že ich skutočný počet je omnoho vyšší. Dnes je už nákaza dotykom takmer vylúčená, pretože v roku 1946 bol vyvinutý liek, silné chemoterapeutikum, ktorý zabraňuje prenosu lepy. Už tretí deň po použití lieku prestáva byť pacient infekčný, no proces liečenia trvá aj niekoľko mesiacov, podľa toho, v akom štádiu ochorenia bol človek pred užívaním lieku. Od roku 1968 neposielajú ľudí postihnutých malomocenstvom na Moloka'i. Kolónia pomaly vymiera. Dnes sa malomocní liečia v Honolulu. Aj napriek veľkému civilizačnému a medicínskemu pokroku ochorie na túto chorobu na Havaji a v Oceánii ročne niekoľko desiatok ľudí. Dnes žije v Kalaupape posledných 41 malomocných. Od roku 1873, kedy tam žilo okolo 800 ľudí, vyhostili do týchto miest tisíce ďalších. Preto je dnes polostrov veľkým cintorinom...

Kalaupapa

Ostrov Moloka'i patrí do súostrovia Havajských ostrovov. Je dlhý 60 km. V roku 1865 zriadil na jeho severnom trojuholníkovom výbežku o rozlohe asi 15 km² vtedajší kráľ Kamemahaha V. kolóniu pre malomocných. Zo severu, západu i východu je obmývaný Tichým oceánom, z juhu je ohraničený strmými a ťažko schodnými horami, cez ktoré vedie len jeden chodník. Zostup po ňom trvá dve hodiny. Preto tam zriadili v 50-tych rokoch pristávaciu dráhu pre malé lietadlá. Uprostred polostrova sa nachádza prastarý kráter, na jeho dne je jazero. Tento kráter a polostrov tvoria súčasť národného parku, chráneného zákonom. „Vďaka“ kamenistej pôde kolónie, vytvorenej zvyškami lávy, boli malomocní vždy odkázaní na pomoc zvonku. Aj dnes sa im to, čo potrebujú k životu, dováža lietadlom alebo loďou.

MONITOR ZAUJÍMAVOSTÍ

Nemohla to urobiť

Riaditeľ botanickej záhrady v New Yorku, vraj po dlhom výskume, vyhlásil, že biblická Eva nemohla odtrhnúť jablko a ponúknuť ho Adamovi, a to preto, lebo jablko v tej dobe ešte neexistovalo. Objavila sa vo vývoji kultúrnych rastlín omnoho neskôr. Zabudol, že biblická Eva žila v raji, a kde sa nachádzal ten a čo v ňom rástlo, sú rovnaké otázky ako o existencii bájenej Atlantidy.

Keď kôň štrajkuje

Rady a pravidlá pre automobilistov z roku 1905 mali aj túto pasáž: „Ak kôň nechce ani pri zastavenom motore prejsť okolo neho, vezme sa za zabudlo a za hľadania a prihováraňa sa prevedie popri automobile.“

Z každého rožku trošku

Najstarší a asi najtenší telefónny zoznam pre celé Slovensko na 38 stranách vydalo vtedajšie Riaditeľstvo pôšt a telegrafov v Bratislave v roku 1920. Najstaršie obchodné domy na Slovensku boli bratislavské Ander a syn - Aso (otvorený v roku 1924) a Teta, otvorená v roku 1929. Dnešný Dunaj bol otvorený v roku 1936 a menoval sa Brouk a Babka. Najstarší slovenský i československý panelák postavili v roku 1955 na Kmeťovom námestí v Bratislave. Má šesť podlaží a 36 bytov. Najstaršou slovenskou televíznou zvučkou je večerníčkový deduško, ktorý aj so svojim psikom víta deti každý podvečer od roku 1972. Snahy inovovať ju mali diváci okamžite zarazili.

Írska rarita

Skalnatý ostrovček neďaleko pobrežia Írska sa chváli jedinečnou raritou. Domčeky miestnych obyvateľov sú zhotovené z časti vrakov, ktoré sem zanáša Gólfský prúd. Prvý dom v osade vznikol z trupu anglickej fregaty, ktorá tu stroskotala v roku 1740. Nikde inde na svete nie sú postavené obydlia z takých vzácných drevín, ako je libanonský céder, oregonská sosna či tikové drevo.

Trocha to prehnali

V meste Spokane pri Washingtonu panovali ešte donedávna prísne puritánske mravy. Podľa starodávneho nariadenia sa nesmela vešať na tú istú šnúru pánska bielizeň zároveň s dámskou.

Smiech na povel

V starom čínskom divadle bývalo zvykom, že po každom vtipu udrel jeden z hercov na gong, aby diváci vedeli, že sa majú smiať.

Len bezzubá je dobrá

Medzi domorodcami v súostrovi Nových Hebríd sa dodnes zachoval prastarý zvyk, že dobrou a pracovitou ženou môže byť len tá, ktorá nemá dva horné zuby. Na získanie tejto vážnosti je potrebná odvaha: žena si lahne na zem a miestny „lekár“ jej zuby vyrazí pomocou zaostreného kúska dreva a kameňa. Za túto operáciu musí jej muž zaplatiť jedným volom.

Vybral: (ti)